

Stig Kvaal

NTH - en kunnskapens fugl Fønix?

STS-arbeidsnotat 5/97

ISSN 0802-3573-141

arbeidsnotat
working paper

Stig Kvaal

NTH - EN KUNNSKAPENS FUGL FØNIX?

28. mars 1995 vedtok Stortinget at Universitetet i Trondheim (UNIT) skulle omgjøres til Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) med virkning fra 1. januar 1996. Dette vedtaket markerte slutten på en 34-årig prosess med å integrere de høyere vitenskapelige undervisningsinstitusjonene i Trondheim i én enhet. Prosessen fram mot denne beslutningen hadde på ingen måte vært enkel, og motsetningene hadde til tider stått sterkt opp mot hverandre. I vedtaket lå kimen til noe nytt. Samtidig innebar det slutten for veletablerte institusjoner og tradisjoner. Da 1995 gikk over i historien var det derfor ugjendrivelig slutt for Norges tekniske høyskole (NTH) som selvstendig institusjon.*

Dette er ikke ment å være noen nekrolog over en avsluttet æra. Det vil i stedet legges vekt på å behandle disse årene som en periode i forvandlingens tegn. Rammen er Norges tekniske høyskoles siste år, nærmere bestemt perioden 1985-1995. Selv om NTH, som institusjon, nå bare lever i minnene, og i gamle dokumenter og bilder, er det klart at en så gammel og innarbeidet kultur og tradisjon som den Høgskolen representerte ikke utraderes over natten.

Selv om NTH fikk ny drakt, fortsatte og fortsetter mye av virksomheten som før. Kanskje er det slik at andre forandringer som skjedde i løpet av den siste tiårsperioden, og i årene før, betydde like mye som Stortingets vedtak våren 1995. Forandringer kan være av mange slag, og gjelde alt fra overordnet organisering til dagligdags, praktisk virksomhet. Det er denne omvandlingen, eller metamorfosen, om en vil, som vil være tema for denne artikkelen.

* Denne artikkelen vil komme som et kapittel i en NTNU-publikasjon som tar for seg NTH i perioden 1985-1995. Boken vil foreligge høsten 1997.

NTH-kulturen

Ofte, og i mange sammenhenger; i festtaler, i ulike skrifter, og særlig i forbindelse med prosessen bak etableringen av NTNU, har NTH-kulturen vært beskrevet og framhevet. Hva ligger så i denne kulturen? I det følgende skal vi forsøke å finne noen svar på dette spørsmålet.

En kultur lar seg ikke uten videre gripe og forstå gjennom hva som sies og skrives. Mye ligger innbakt i omgangsformer, holdninger og ritualer - uttrykk som bare unntaksvis italesettes. Disse kan like gjerne være immaterielle som materielle. I spennet mellom det konkrete og abstrakte finner vi symbolene; som kulturuttrykk og som formidlere av kultur. Disse blir dermed viktige vitnesbyrd og bestanddeler av kulturen. En kan gjerne si at kulturen på mange måter blir et symbolfelleskap - forstått i vid forstand.

La oss først ta et blikk på noen materielle uttrykk for denne kulturen, og ta en vandring på høgskoleplatået på Gløshaugen. Det som møter oss på vei opp Høgskolebakken er hovedbygningen fra 1910, bygd etter Bredo Greves prisbelønnede utkast "Vis à vis". Her er det forbindelsen til Nidarosdomen, middelalderens katedral for kunnskap, makt og autoritet, som møter oss i fasadens massive og oppadstrebbende profil. Dette understrekes ytterligere av bygningens plassering lengst fremme på platået. En besøkendes blikk vil naturlig søke oppover, og i møtet med fasaden aspirere videre oppover langs de himmelstrebbende

spirene. Det er lett å oppfatte bygningen som et uttrykk for en avsondret vitenskapelig kultur og dens søken mot høye mål. I dette kan vi lett ane et program for den tekniske vitenskapens posisjon i den unge nasjonen Norge var da Høgskolen ble etablert da dette århundret ennå var ungt.

Lenger inn på platået er det en helt annen arkitektur som kommer oss i møte. Om hovedbygningen preges av en akademisk kulturs flørt med middelalderens geistlige byggestil, er det det moderne Norge og industri-samfunnet som avspeiles i de nyere tilskuddene til platåets bygningsvolum. Kontrasten blir på mange måter sterkest i forhold til det nye elektrobyggets gjennomskinnelige glassfasader, med sin invitt til åpenhet og innsyn til det omkringliggende samfunnet. Dette gjenspeiler, på samme måte som hovedbygningen, ikke bare en arkitektonisk stilretning, men sier kanskje også noe om synet på forholdet mellom vitenskapen og samfunnet for øvrig.

En annet motstykke oppstår i spennet mellom sentralbyggene og planene for det nye realfagsbygget. Fra de funksjonalistisk inspirerte høyblokkene, som utropstegn, ragende over den øvrige bygningsmassen, blir kontrasten stor til det planlagte realfagsbygget. Selv om dette bygget også ruver, og i manges øyne vil bli en mastodont i landskapet, er det i alle fall i større grad lagt vekt på at det skal forholde seg til og passe inn i landskapet og omgivelsene. Kan vi se dette som et tegn på teknologiens mer yd-

myke rolle, og en ambisjon om en utvikling mer i harmoni med naturen og miljøet?

En slik liten vandring kan gi *noen* inntak til å forstå spennet i NTH-kulturen. Som arkitekturen har den sine egne uttrykk og premisser, men er samtidig en klar refleks av sin samtid og sine omgivelser. På samme måte har den blitt formet i spenningen mellom det avskjermede og det åpne, mellom kultur og natur. Hva ligger så i denne kulturen?

Kultur og identitet

Det er kanskje betegnende at de siste numrene av NTHs internavis, GLØS, nettopp viet dette spørsmålet stor oppmerksomhet i en artikkelserie kalt *Jakten på NTH's sjel*. Hvilke svar fant så GLØS-journalistene i sine forsøk på å *avsløre og dokumentere den særegne NTH-kulturen*? Her er noe av det de fant:

Det ser ut til å dreie seg om en teknologi-dominert mannskultur av norsktalende, realfaglige presterister med særlig hang til fest, friluftsliv, hornmusikk og noe annet (...) Ett utslag av Gløshaugkulturens ritualer ser man under de såkalte "Kursdagene" i januar hvert år. Da samles flere hundretalls NTH-ere til fest i Studentersamfundet. Her avsynges "Theodor" iblandet en heftig rytmisk og rituell banking i bordplatene ved hjelp av en dertil spesielt designet NTH-ring. (GLØS nr. 4, 1995: 8.)

Selv om dette var holdt i en noe spøkefull tone, peker det på noen elementer som utvilsomt har vært med på å prege miljøet på Gløshaugen, og dem som for kortere eller lengre tid har vært knyttet til Høgskolen. Her legges det vekt på det utpreget maskuline ved kulturen, prestasjonene, det sosiale livet, symbolene og ritualene samt et forhold som vedvarer langt ut over studietidens slutt.

Til tross for at det kan være vanskelig å gripe innholdet i hva vi kan kalle NTH-kulturen, og en egen identitet knyttet opp mot denne, vil vi se at den har spilt en sentral rolle i Høgskolens egen indre identitetsskaping, og dens profilering overfor utenverdenen. Hvordan ser så denne kulturen ut - sett innenfra? La oss se på hvordan NTHs siste rektor, Emil Spjøtvoll, framstilte den på glanset papir i den siste av Universitetets årsmeldinger. Dette er altså et bilde gitt av en av kulturens bærere og forvaltere:

Sivilingeniør- og sivilarkitektstudentene har preget Trondheim by og lagt grunnlaget for et unikt studentermiljø. NTH har vært en av landets mest fremtredende utdanningsinstitusjoner med en kultur for samhold, for nærhet mellom studenter og mellom studenter og lærere. Denne kulturen må bringes videre. Den bør gi impulser også til andre, men skal også videreutvikles for å møte fremtidens utfordringer. (UNIT: Årsberetning 1995: 9.)

Her er det de positive valørene som får

dominere: samhold og nærhet. Hvordan ser så denne kulturen ut med andre øyne - sett utenfra?

Ikke alle har vært like enige i denne kulturens positive innvirkning på de arkitektene og ingeniørene som hvert år har strømmet ut av Høgskolen. I boken *Kniven på strupen*, fra 1991, kom forfatteren Kjartan Fløgstad med en temmelig besk kritikk av den faglige og utenomfaglige aktiviteten knyttet til studentlivet, og hevdet at denne begrenset kommende næringslivsledernes personlige utvikling og modning.

Om enkelte av ingrediensene i Fløgstads beskrivelse kunne vekke et erkjennelsens skjær, vakte hans konklusjon sterke reaksjoner i Høgskolemiljøet og blant tidligere studenter. Det må imidlertid skytes inn at slike angrep fra kultursiden mot en undervisningsinstitusjons innvirkning på den oppvoksende slekt ikke er et helt ukjent fenomen innen den skjønnlitterære sjangeren i Norge, noe Agnar Mykle skulle være et velkjent eksempel på.

At utenomfaglige aktiviteter, og det sosiale livet, har vært en viktig ingrediens i mange studenterstudietid er utvilsomt riktig. Studentersamfundet, UKE-arrangementene og Høgskolens eget idrettslag, NTHI, for å trekke fram noe, har for mange vært sentrale samlingspunkter utenfor auditoriene og laboratoriene. En kan imidlertid stille et stort spørsmålstegn ved Fløgstads utlegning av den fordummende effekten av dette. I stedet er det grunn til å tro at disse aktivitetene snarere har bidratt til å utvikle og styrke det samholdet

som Spjøtvoll så sterkt framhevet.

Fløgstad har imidlertid ikke vært alene om å stille et spørsmål ved studie- og studentkulturen på Gløshaugen, og dens innvirkning på de vordende sivilingeniører og -arkitekter. Også fra mer moderate kritikere har det fra tid til annen vært reist kritikk mot ensidighet når det gjelder fordypning og konsentrasjon om rent tekniske emner. I forlengelsen er det reist spørsmål om ikke dette bidro til at NTH-miljøet, og -kulturen, ble preget av personer uten den flerdimensjonalitet i virkelighetsoppfatningen som bør kjennetegne personer som skal undervise og veilede unge mennesker. Det skal imidlertid sies at NTH i de siste tiårene ga et voksende tilbud i frivillige fag utenfor den tekniske emnekretsen.

En sentral problemstilling har dreid seg om hvorvidt en kunne gi større rom for ikke-tekniske fag innenfor den gjeldende studietiden. Én av de foreslåtte løsningene har vært å utvide studiet til fem år for å få plass for mer samfunnsfag og humanistiske fag i studiet. Virksomhetskomitéen av 1994 fikk bred støtte for sin anbefaling om å innføre et "forberedende for teknologer". Dette viste at tiden var moden for en justering av NTHs profil. Etter opprettelsen av NTNU ble dette spørsmålet ytterligere aktuelt, og våren 1997 ble det vedtatt å opprette et fellesemne for alle studentene ved det nye universitetet.

Når dette er sagt om undervisningen, skal en ikke undervurdere det potensialet som ligger i de utenomfag-

lige aktivitetene som er nevnt. Gjennom blant annet UKE-jobber og annet har mange studenter fått trening i administrasjon, prosjektarbeid, teamarbeid o.a. som for manges vedkommende har gitt verdifull ballast til en kommende yrkeskarriere. Ved siden av de regelmessige UKE-arrangementene har Studentersamfundet tradisjonelt også gitt viktige bidrag til NTH-studentenes dannelse, ved å fungere som en sentral arena for kulturelt, politisk eller mer praktisk rettet engasjement. Det kan imidlertid synes som om utfordringen fra et økende volum av tilbud fra andre kanter har gjort at dets betydning har avtatt noe siden glansdagene.

Hva så med det maskuline trekket, som vi tidligere har nevnt? For mange er teknologi og teknikk ensbetydende med maskulinitet. Dette er en kobling som i og for seg ikke er gitt, men som er formet opp gjennom tide- ne av holdninger i samfunnet. Når en ser på kvinneandelen ved NTH er det likevel klart at den teknologiske høy- borgen var en utpreget mannsbastion. Alle nivåer, fra studentene til professo- rene og de administrative lederne, har vært dominert av menn. Denne skjev- heten ble det riktignok gjort flere forsøk på å rette på, blant annet gjennom opplysningskampanjer rettet mot jenter i den videregående skolen og spesielle "jentedager" for nye kvinnelige stu- denter på de mest guttedominerte av- delingene. I løpet av 1980-tallet steg da også jenteandelen blant studentene noe. Siden har den imidlertid gått noe

tilbake. Nå skal det sies at NTH langt fra var den eneste blant landets utdan- ningsinstitusjoner om en slik kjønns- messig slagside. Mange forhold ligger bak preferanser i utdanningsvalg, og mange av disse er ikke lette å påvirke for en høyskole. Likevel er det klart at NTH ikke lyktes spesielt godt i å opp- fylle sine målsetninger om en mer ba- lansert kjønnsfordeling på Gløs- haugen.

NTH-kulturen er bygd opp gjen- nom mange år, mange av disse med bare en håndfull kvinner blant studen- tene og fagpersonalet. Dette har satt sitt preg på kulturen og mange av dens uttrykk. Dette kom nylig klart til uttrykk i en statue skjenket byen av gamle NTH-ere: Nils Aas' skulptur *Studenten i den gamle stad*. Mens givene i denne så et symbol på de glade studenterda- ger i hine dager, vakte den til dels stor forargelse blant dagens kvinnelige stu- denter.

Når en snakker om en NTH-kultur er det også viktig å holde øynene åpne for de mange sub-kulturene som lever sitt liv på Gløshaugen. De mest iøy- nefallende uttrykkene for disse er lin- jeforeningene - i alt ti i tallet. Disse har flere funksjoner. For det omkringlig- gende samfunnet er det først og fremst de spektakulære innvielsesritualene som har stått i sentrum for oppmerk- somheten. Disse har vært kritisert for alt fra kjønnsdiskriminerende profil, helsefarlig gjennomføring og autori- tetsdyrkende symbolikk. Dette skal vi la ligge i denne sammenheng. Uan- sett hva en måtte mene om dem har

de en viktig funksjon i å sosialisere den nybakte studenten inn i en studentkultur, i en NTH-kultur, om en vil. Dette var imidlertid ikke noe særpregede NTH-fenomen. Sivilingeniøren og sosialantropologen Olle Hagman har skrevet om tilsvarende riter ved Chalmers Tekniska Högskola i Sverige, og ser klare likhetstrekk med innvielsesritualer hos stammefolk.

Bak de nedarvede innvielsesritene og skikkene fra Høgskolens barndom, og med lånegods fra ulike broderskap, som i form er ulike fra forening til forening, finner vi, ved siden av de studentikose aktivitetene, et samhold som er viktig for å skape trivsel og tilhørighet. Dette var ikke minst viktig med tanke på NTHs rekrutteringsprofil. Mens brorparten av høyskolene var regionalt forankret, og i stor grad rekrutterte ungdommer fra landsdelen, hadde NTH i større grad en nasjonal rekrutteringsbasis. De fleste studentene var således tilreisende og fremmede i byen - uten forankring i noe etablert lokalt nettverk. Dette gjorde det både lettere å skape en "vi-følelse", men på samme tid også mer nødvendig. Nye nettverk ble etablert innenfor rammene av NTH, og de aktivitetene som hadde tilknytning til Høgskolen. I denne prosessen spilte, og spiller, linjeforeningene en viktig rolle i å fange opp studentene og skape en sosial tilhørighet.

Fadderordningen for nye studenter er på samme måte ment å lette overgangen til en ny institusjon, og sosialisere studenten inn i NTH-kulturen. Samholdet og identiteten vedlikeholdes

og opprettholdes på mange måter. Det kommer blant annet til uttrykk gjennom NTH-ringen, som kun uteksaminerte fra NTH gis rett til å bære. Det viser seg gjennom veterantreff i forbindelse med UKA, og gjennom ulike arrangementer for å opprettholde kontakten studenter mellom, og mellom Høgskolen og tidligere studenter. Slike alumni-ordninger har vært en viktig ressurs som Høgskolen kunne trekke på i mange sammenhenger, både når det gjaldt å skaffe midler til ulike tiltak og for å samle støtte i forskjellige spørsmål, blant annet i integrasjonsstriden innenfor Universitetet i Trondheim.

Integrasjonsstriden

En viktig bestanddel av en identitet og en kultur er en definering av forholdet til noe utenforliggende. Identitetsskaping handler mye om å definere sin kultur i forhold til andre kulturer. For NTH har dette, i den perioden denne boken omhandler, i stor grad betydd de øvrige enhetene innenfor UNIT, i første rekke Den allmennvitenskapelige høgskolen, AVH.

NTH har hele tiden opprettholdt en sterk betoning av målrettet og praktisk orientert profesjonsutdanning, ut fra et nasjonalt behov for teknisk utdannet arbeidskraft. Denne programmerte profesjonsrettede undervisningen, med sterke bånd til brukerinteressene, har stått i kontrast til de frie universitetsstudienes vektlegging av frie fagstudier for å fremme en kritisk og reflekterende holdning og en vitenskapelig tenkemåte. Denne forskjellen i motivasjon og kultur, og dermed også i holdning til

formål og rolle, har satt sitt preg på forholdet mellom NTH og AVH. Denne dypereliggende kultur- og holdningsforskjellen mellom en behovsrettet profesjonsutdanning, med sterke bånd til industri og næringsliv, og de frie universitetsstudiene har vært et viktig element i striden omkring integrasjonsprosessen. Dessuten hadde NTH et nasjonalt ansvar og oppgaver i motsetning til de andre enhetenes mer regionale forankring. NTH og AVH representerte to ulike tradisjoner, universitetssyn og utdanningsformer. Fra NTHs side var det hele tiden et krav at organisasjonsstrukturen måtte ta hensyn til dette.

Et annet forhold som også gjorde sitt til å komplisere prosessen var det innbyrdes styrkeforholdet mellom de enhetene som skulle fusjoneres. Da UNIT ble opprettet var NTH, målt i antall studenter, tre ganger større enn AVH (den gang Norges Lærerhøgskole i Trondheim). I 1993 hadde AVH for første gang flere studenter enn NTH. Ved etableringen av NTNU var de omtrent jevnstore. Maktforholdet hadde altså utviklet seg i NTHs disfavør.

Høgskolemiljøets motvilje mot en tett integrasjon handlet imidlertid også mye om konservatisme, i den forstand at NTH ønsket å opprettholde og ivareta en tradisjonsrik og innarbeidet kultur. I dette lå et psykologisk aspekt av trygghet i det kjente, og usikkerhet i forhold til en uviss framtid. Dette ble også sterkt poengtert av en av Høgskolens professorer, som i forbindelse

med en av lovendringene pekte på at NTH var veletablert og at kulturen var spesiell. Dessuten, la han til, var Høgskolen stramt strukturert, velorganisert og effektiv.

Vi skal se nærmere på integrasjonsprosessen slik den utviklet seg gjennom perioden, fra et løselig definert ekteskap til full, men motvillig integrasjon.

Integrasjonsstriden - forhistorien

Om Trondheim i dag liker å smykke seg med betegnelsen "teknologihovedstaden", og byens ordfører legger ut, ikke bare om landets, men endog verdens høyeste intelligenskvotient per kvadratmeter, var det lite som kunne forsvare slike karakteristikk da NTH ble offisielt innviet i 1910. Ved siden av Det Kongelige Norske Videnskabers Selskab (DKNVS) fra 1760 var NTH lenge alene som vitenskapelig institusjon i Trondheim. I 1922 fikk imidlertid byen en ny tilvekst til den vitenskapelige floraen: Norges Lærerhøgskole i Trondheim (NLHT). Disse tre institusjonene levde på mange måter hver sine liv, og hadde lenge ikke så mye med hverandre å gjøre. Deres virksomhet er beskrevet i flere bøker, og skal derfor ikke behandles her.

Like etter at NTH hadde passert sitt første halvsekel, i 1961, la den departementalt oppnevnte Universitets- og høgskolekomitéen, eller Kleppekomitéen som den ble kalt, fram en innstilling som på lengre sikt skulle vise seg å få store ringvirkninger for Høgskolen. Her ble det foreslått å opprette et universitet i Trondheim, basert på en

sammenslåing av NTH, NLHT og DKNVS, Vitenskapsmuseet.

Til tross for motstand og skepsis mot en slik integrasjon vedtok Stortinget våren 1968 å opprette Universitetet i Trondheim, basert på de tre enhetene. Året etter ble det nedsatt et interimsstyre som skulle forberede overgangen til en enhetlig organisasjonsform.

Integrasjonsstriden - de første

årene

Det skulle vise seg at det langt fra ble problemfritt å forene disse institusjonene. Dragkampen kom i første rekke til å gå mellom NTH og NLHT. Disse var ikke bare to enheter med ulik bakgrunn og historie, men kan på mange måter sies å ha representert to forskjellige kulturer. NTH, som den profesjonsutdanningsinstitusjonen den var, ønsket å bygge opp Universitetet etter en høgskolemodell, med separate enheter under én felles paraply. NLHT gikk inn for en fakultetsmodell hvor høgskolenivået ble fjernet. Selv om undervisningen ved NLHT i utgangspunktet også var rettet mot lærerutdanning, bør den først og fremst betraktes som en fagutdanningsinstitusjon. Det var stor forskjell på NTHs programmerte studier og NLHTs tilbud av frie fag.

I 1973 presenterte interimsstyrets strukturkomité det første forslaget til lov for Universitetet i Trondheim. Flertallet, som gikk inn for en integrert fakultetsrådsmodell med fem fakultetsråd (matematikk og naturvitenskap, teknologi, arkitektur, medisin og hu-

manistiske fag), møtte sterk motstand på NTH. Dette forslaget stred grunnleggende mot ønsket om å bevare Høgskolen som ett organ med ansvar for ingeniørutdanningen. For NTH ble dette starten på en langvarig kamp for å beholde sitt navn, sin selvstendighet og sin egenart, samt for å bevare det nære samarbeidet med industrien og organisasjonslivet.

Det som var forutsatt å bli en kortvarig integrasjonsprosess skulle vise seg å bli det som senere er betegnet som *norgeshistoriens mest kompliserte fusjonsforsøk* (GLØS nr. 3, 1995: 6.)

Bestrebelsene på å finne en felles ordning førte ikke fram. I stedet ble de enkelte institusjonenes autonomi forsøkt holdt intakt, og holdt sammen av et representativt sammensatt kollegium med en felles rektor.

Når NTH, i motsetning til NLHT, var sterkt skeptiske til integrasjonsbestrebelsene må dette forstås på bakgrunn av flere forhold. Som landets høyeste institusjon for utdanning av sivilingeniører, og som nasjonal forskningsinstitusjon innenfor teknologi, anså den at den hadde mer å tape enn å vinne på å smelte fullstendig inn i Universitetet. Den ønsket derfor størst mulig grad av autonomi. Når Stortinget avviste høgskolemodellen, ble NTHs videre strategi å arbeide for å oppnå særstatus innenfor UNIT.

Til tross for dette kom ikke innlemmelsen i det nye universitetet til å innebære de helt store forandringene for NTH. Høgskolen ble fremdeles styrt etter den gamle *lov om NTH* fra 1936,

samt *instruks for Interimsstyret ved UNIT*, som hadde status som midlertidig lov fra 1973. Med den nye *Lov om Universitetet i Trondheim*, fra 1983, begynte imidlertid endringene å bli merkbare. Det var gjennom denne og de to påfølgende lovene, *Lov om universiteter og vitenskapelige høyskoler*, fra 1989, og *Lov om universiteter og høyskoler*, fra 1995, integrasjonen ble ført skritt for skritt fram mot et enhetlig universitet: Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.

1984: Ett skritt nærmere

I 1978 ga Interimsstyret opp å finne en løsning på organisasjonsspørsmålet som var i tråd med vedtaket om et integrert universitet. Ballen ble dermed spilt tilbake til den nasjonale politiske arenaen. Høsten 1982 la Kultur- og vitenskapsdepartementet fram proposisjonen *Lov om Universitetet i Trondheim*. Den løsningen som her ble foreslått viste seg å ligge nær opp til den linjen NTH hadde gått inn for, nemlig en fakultetsmodell med tre relativt autonome enheter. Samtidig ble en videre utbygging av fellesadministrasjonen avvist. Et sentralt argument var at NTHs nasjonale ansvar som utdannings- og forskningsinstitusjon best kunne ivaretas av et selvstendig NTH. Dette var hverken første eller siste gang kontrasteringen av det lokale og det nasjonale ansvaret ble stilt i forgrunnen i debatten.

Kirke- og undervisningskomitéen la imidlertid opp til et mer sentralstyrt UNIT enn hva departementet tilrådde. NTH protesterte iherdig, og fremmet

krav om fristilling hvis komitéens syn vant gjennom. Dette viste seg imidlertid å være nytteløst. Den nye universitetsloven, som trådte i kraft 1. april 1984, førte til en styrking av både den administrative og den valgte ledelsen ved UNIT. Dette innebar blant annet slutten for Professorrådet og Professorutvalget, som hadde styrt Høgskolen siden opprettelsen. Fra 1. juli 1984 ble disse erstattet av Høgskolestyret som NTHs øverste styringsorgan.

På topp-plan ble interimsstyret avløst av Kollegiet, ledet av en felles UNIT-rektor. Lærerhøgskolen skiftet samtidig navn til Den almenvitenskapelige høyskolen. I tillegg ble det vedtatt å styrke fellesadministrasjonen med en egen administrasjonssjef, og å etablere en sentral personalavdeling. Integrasjonsprosessen var ført ett skritt nærmere full integrasjon.

1989: Tettere integrasjon

Bare fire år senere, i 1988, offentliggjorde Kultur- og vitenskapsdepartementet et utkast til en ny *Lov om universiteter og vitenskapelige høyskoler*. Dette skapte på nytt stor uro og diskusjon i NTH-miljøet, og det ble fra ledende hold uttalt at den nye loven ville rasere NTH som institusjon. Bakgrunnen for dette var at departementet gikk inn for å innpasse alle universiteter og høyskoler i én lov. Slik det lå an sto NTH i fare for å bli utradert som selvstendig institusjon, og bli fullstendig oppslukt av UNIT. Høgskolen ble ikke en gang navngitt i det nye lovforslaget. Den foreslåtte loven la i stedet opp til et sterkt kollegium, med underordnede

fakulteter og institutter. Om tiden ikke ble ansett som moden for full integrasjon ved forrige korsvei, mente departementet nå at tiden var inne.

Etter en intens lobbyvirksomhet, med støtte fra blant andre Næringslivets Hovedorganisasjon, LO, Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Forskningsråd og Næringsdepartementet, lyktes imidlertid NTH i å vinne gehør for de viktigste av sine innvendinger mot høringsutkastet. I loven, som ble vedtatt sommeren 1989, ble det således åpnet opp for å videreføre UNITs spesielle organisasjonsform. NTH fikk dermed beholde sin rektor og sitt styre, og det ble gitt rom for at kollegiet kunne delegerer myndighet til underliggende organer. I tråd med dette ble også NTH-navnet, som var radert bort i høringsutkastet, tatt inn igjen.

Den nye universitetsloven, som trådte i kraft 1. januar 1990, innebar imidlertid en ytterligere styrking av UNIT på bekostning av enhetene. Dette skjedde for det første gjennom at det ble åpnet for sterkere sentraladministrasjon med administrerende direktør. I tråd med dette måtte NTH avgi store deler av sin administrasjon til UNIT. Dette ga seg også uttrykk i profileringen utad. I 1991 var det takk og farvel for årsmeldingene fra NTH. Fra da av ble det kun lagt fram en felles beretning for Universitetet. Samme skjebne fikk NTHs internavis, GLØS, som ble nedlagt, og erstattet av et felles organ for hele Universitetet: Universitetsavisa. Det skal imidlertid skytes inn at avisen gjenoppsto i ny

ham knapt to år senere.

Som vi har sett hvilte NTHs motvilje og motstand mot å la seg integrere på flere motiver. Ett av de sentrale gjaldt fordelingen av de økonomiske ressursene. Selv om bevilgningene til institusjonene under UNIT-paraplyen ble samlet under ett budsjettkapittel tidlig på 1970-tallet, valgte departementet å øremerke bevilgningene til delinstitusjonene. Med den nye loven ble det imidlertid satt punktum for denne praksisen. Fra 1990 av ble bevilgningene gitt som sekkebevilgninger, og den interne fordelingen delegert kollegiet.

Midt oppe i dette presenterte NTHs nyvalgte rektor, Karsten Jakobsen, sine nye visjoner for Universitetet. Senvinteren 1990 luftet han for første gang tanken om et Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU), med tyngdepunkt i det teknisk-naturvitenskapelige området. Jakobsen uttalte i den forbindelse blant annet at:

Vi må imidlertid huske på at universitetsmodellen er en framtidig visjon og ikke en kortsiktig handlingsplan. Vi skal ikke nå dit gjennom en ny universitetsstrid, men i nært samarbeid hvor enhetene må vokse organisk sammen. (GLØS nr. 5, 1990: 6.)

Dette forslaget vakte formidabel motstand, særlig fra AVH-hold. Lite ante vel Jakobsen da at hans visjon ville oppfylles bare fem år senere. Hans forhåpninger om en harmonisk sammensmeltingsprosess skulle imidlertid

bli gjort grundig til skamme, som vi snart skal se.

1995: Full integrasjon

Opptakten til det neste og siste skrittet på veien mot NTNU ble tatt sommeren 1991 da Stortinget ba regjeringen om å legge fram et forslag til felles lov for høyere utdanning i Norge. Anmodningen ble senere fulgt opp ved oppnevningen av det såkalte Bernt-utvalget. Dette leverte sin innstilling sommeren 1993. Mens universitetsloven fra 1989 hadde innrømmet NTH, AVH og Vitenskapsmuseet egne styringsorganer under UNIT-paraplyen, tok utvalget nå til orde for å fjerne høgskolenivået. Utvalget anså det for svært uheldig at man fortsatte å operere med så mange som fire lovfestede forvaltningsnivåer (kollegium, høgskole, fakultet og grunnenhet). Tiden måtte nå være moden for å komme over i en ny fase i integrasjonsprosessen. NTH var heller ikke, som i det forrige lovutkastet, nevnt med navn. Forslaget innebar med andre ord at NTH ville opphøre som egen høgskole, og inngå som et teknisk fakultet i et integrert universitet.

Dette forslaget vakte ikke udelt glede på Gløshaugen, for å si det mildt, og miljøet var ikke innstilt på å gjøre så store omkalfatringer som utvalget la opp til. Det ble derfor innvarslet et intenst arbeid for å få endret lovframlegget på flere punkter. Høgskolen måtte sikres et videre liv, organisert etter samme prinsipper som før, og med egen rektor og eget høgskolestyre. Dessuten måtte den framfor alt

sikres handlekraft; både internt og eksternt. Slik det ble vurdert var ikke Bernt-utvalgets lovforslag egnet til å ivareta dette.

Høgskolen sto imidlertid ikke alene i denne kampen mot utvalgets forslag. Flere av høringsinstansene uttrykte stor bekymring for konsekvensene av en lov i tråd med Bernt-utvalgets forslag. Kravet var at NTH selv måtte ha det strategiske ansvaret for sitt virkeområde, og gis full råderett over egne ressurser. NTHs ønske om fristilling, såfremt det ikke ble åpnet opp for særbestemmelser, fikk sterk støtte i yrkes- og næringslivsorganisasjonene.

Odelstingsproposisjonen *Om lov om høgre utdanning*, som ble presentert i juni 1994, viste at NTH hadde vunnet Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet for de fleste av sine synspunkter. Her ble NTH nevnt som en del av UNIT, noe som tilkjennega at den skulle bestå med eget navn som en samlet enhet under Universitetet. I forlengelse av dette ble det også åpnet opp for å beholde rektortittelen for Høgskolens øverste leder. Videre aksepterte departementet at en avdeling kunne ha to underliggende nivå, noe som var en konsesjon til å avvike fra regelen om bare tre forvaltningsnivå. Kravet om flere eksterne representanter i avdelingsstyret ble også akseptert. Det samme gjaldt ønsket om opphevelse av delegasjonssperrer knyttet til styrets avgjørelsesmyndighet.

Ett av NTHs krav sto imidlertid

departementet steilt i mot: kravet om et øremerket budsjett. Dette lyktes de altså ikke i å vinne fram med. Regjeringen la hovedvekten på at NTH fikk bestå med sitt navn og mer enn 80-årige historie som landets fremste teknologiske utdanningsmiljø, og at den fortsatt skulle ivareta funksjonen som knutepunkt i Norgesnettet for den teknisk-naturvitenskapelige forskningen og utdanningen. Det ble videre lagt vekt på betydningen av Høgskolens nære samarbeid med industri, næringsliv, forskningsinstitusjoner som SINTEF, og koplingene til forskningsmiljøer i andre land. Dette mente departementet den foreslåtte ordningen ville ivareta. Hvis NTH skulle innrømmes privilegier i form av innflytelse på UNITs politikk, og samtidig råde over sitt eget budsjett, ville dette innebære alvorlige konsekvenser for universitetsdemokratiet ble det sagt.

Dette var mer enn hva NTH kunne akseptere, og i september 1994 vedtok et enstemmig Høgskolestyre et krav om fristillelse fra Universitetet. Dette innledet et intensivt arbeid for å vinne stortingsrepresentantene for dette synet, i det som byens største avis omtalte som *Tidenes lobbykampanje*. Heller ikke her sto NTH alene i striden, og kunne dra store veksler på ressurser i sitt kontaktnett av venner og samarbeidspartnere. Norges Tekniske Vitenskapsakademi, Norske Sivillingeniørers Forening og NTHs Samarbeidskomité kastet seg alle aktivt inn i kampen for fristilling. Også en rekke av landets mest framtrædende nærings-

livsledere stilte seg bak Høgskolen i forsøket på å påvirke KUF-komiteén. Korpsånden var det heller ikke noe å si på. En underskriftskampanje viste at hele 80% av de vitenskapelig ansatte støttet kravet om fristilling.

Den kampanjen som ble satt i gang omfattet en rekke virkemidler for å påvirke prosessens utfall, og et vel-smurt propagandaapparat ble satt i sving for å vinne støtte for NTHs syn. Møter og konferanser ble avholdt, personer ble oppsøkt, og en rekke innlegg til aviser og blader ble forfattet for å oppnå dette. I tillegg ble det trykt opp et større opplag av en egen informasjonsavis, for å propagandere for NTHs syn.

Striden toppet seg for alvor foran Stortingets behandling av den nye universitetsloven i mars 1995. Senterpartiet, Høyre og Fremskrittspartiet støttet opp om NTHs krav om fristilling, men dette var ikke tilstrekkelig til å vinne flertall for kravet. Helt på tampen kom imidlertid et forslag fra Kristelig Folkeparti som fikk saken til å ta en ny, og for de fleste uventet retning. Det som skjedde var at Karsten Jakobsens visjon om et teknisk-naturvitenskapelig universitet ble hentet fram igjen. Relanseringen av dette forslaget fikk oppslutning av flertallet i komiteén, og da den leverte sin innstilling til ny universitetslov ble det foreslått at:

Universitetet i Trondheim med Norges tekniske høgskole (NTH) omgjøres til Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) med virkning fra 1. janu-

ar 1996. NTNU skal være én forvaltningsenhet med én rektor.

Det ble lagt vekt på at det foreslåtte navnet var ment å uttrykke en hovedprofil for universitetet: teknologi og naturvitenskap. Når det gjaldt forholdet til de øvrige fagområdene ble det imidlertid presisert at det nye universitetet hadde en spesiell forpliktelse til å fremme samspill mellom teknologi og naturvitenskap og humaniora, samfunnsvitenskap og medisin. En annen ting vi skal merke oss er at NTHs sterke vektlegging av sitt nasjonale ansvar, i motsetning til de øvrige universitetetsenhetenes mer regionale forankring, ble fanget opp, slik det nye navnet ga uttrykk for. Trondheim var byttet ut med Norge.

Etter et ivrig ordskitte i Odelstinget, hvor spørsmålet om den nye universitetsloven kom helt i bakgrunnen av spørsmålet om organiseringen av universitetet i Trondheim, ble komitéens forslag vedtatt med 42 mot 32 stemmer. Dette innebar at hverken NTH eller AVH ville bestå som egne forvaltningsnivåer. 12. mai ble den nye loven vedtatt og sanksjonert i statsråd. Sluttpunktet på en 85-årig historie var dermed fastsatt, og det siste skrittet i en mangeårig integrasjonsprosess var tatt.

Til tross for sterk mobilisering og en intens påvirkningskampanje hadde ikke NTH vunnet fram. Selv om den nye universitetsloven ble betraktet som langt gunstigere enn hva Bernt-komiteen hadde lagt opp til, ble den oppfattet som et klart nederlag. At den

nye loven la opp til en sterk posisjon for de teknologiske fagene, var en mager trøst. Om vedtaket vakte strid på NTH, var ikke situasjonen noe mer oppløftet blant de ansatte på AVH, som fryktet at de humanistiske og samfunnsvitenskapelige fagene ville komme fullstendig i skyggen av de teknisk-naturvitenskapelige fagene.

Ennå var det imidlertid mye som manglet på at alle brikkene var på plass. Stortinget hadde delegert den videre utredningen av den framtidige fagstrukturen ved NTNU til regjeringen. Dette ble fulgt opp ved at regjeringen satte ned et eget utvalg, det såkalte Underdalsutvalget, til å forestå dette arbeidet. Samtidig ble UNIT bedt om å komme med innstilling om ny administrasjonsordning for NTNU. Begge disse arbeidene ble fullført i løpet av 1995, slik at regjeringen kunne legge fram en egen stortingsmelding om organiseringen av Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet like over nyttår. I februar ble denne behandlet i Stortinget, med vedtak om å vedlegge den protokollen. Dermed var NTNU-saken politisk sluttført og stadfestet. Ennå var det imidlertid mye som gjensto. Nå skulle integrasjonsprosessen settes ut i livet.

Ti år i metamorfosens tegn

Hvordan skal vi så summere opp denne integrasjonsprosessen som hadde pågått sprangvis siden Universitetets opprettelse? Fra NTHs side var det hele tiden snakk om en motvillig integrasjon. Tanken om fristilling lå aldri langt unna. Gjennom hele perioden var de grunnleggende kravene omtrent de

samme:

- NTH måtte utgjøre en samlet institusjon for sivilingeniørutdanningen i Norge, og beholde sitt gamle navn og egen rektor
- NTH måtte ha frihet til organisering med tre forvaltningsnivåer
- NTH måtte ha et eget budsjett fastsatt av departementet for å kunne ivareta sine nasjonale oppgaver
- NTH måtte kunne opptre direkte til omverdenen, og tale sin sak overfor politiske organer, forvaltningen og næringslivet, uten å måtte gå gjennom en universitetsrektor

Det trer fram et forholdsvis tydelig mønster i hvordan denne prosessen ble drevet fram gjennom de ulike fasene. De mange lovutkastene representerte hver for seg et lite skritt nærmere full integrasjon. Et fellestrekk ved dem var at de alle la opp til en mer vidtgående integrering enn hva NTH kunne akseptere. Dette utløste sterk mobilisering fra Høgskolen og dens venner, som gjennom hele løpet greide å få gjennomslag for de fleste av sine argumenter. Noen punkter ble likevel stående, og således ble prosessen drevet fram skritt for skritt - om enn ikke så hurtig. Om det ikke var noen stor begeistring for de ulike lovendringene, var de i alle fall til å leve med, noe lovutkastene ikke ble ansett for å være.

Utviklingen fram til 1995 kan på mange måter sies å ha gått i det samme sporet, med en suksessiv utvikling.

Departementets ambisjoner for Universitetet i Trondheim ser ikke ut til å ha forandret seg i noen særlig grad. Denne situasjonen endret seg plutselig i 1995 da Stortinget med vedtaket om NTNU løste den Gordiske knute med ett enkelt hogg. I stedet for å presse de eksisterende enhetene inn i en felles struktur, og ordne kortene, ble de nå delt ut på nytt.

Ja visst gör det ont när knoppar brister

NTH hadde ikke vunnet fram med sitt krav om fristilling. Fra 1. januar 1996 var den pr. definisjon ikke mer. Denne integrasjonen hadde på mange måter vært en smertefull prosess, ikke bare for NTH, men for universitetsmiljøet som helhet. Det nye NTNUs utfordringer lå således ikke bare i iverksettelsen av en ny universitetslov og nye ordninger. Det var mange sår som skulle leges etter en lang og opprivende universitetsstrid.

Ennå er det for tidlig å si hvordan det nye universitetet vil utvikle seg, og hvilken plass og posisjon det som en gang var NTH vil få innenfor NTNU. Stortingsvedtaket la i alle fall opp til en hovedprofil hvor det gamle NTHs interesser skulle være godt ivaretatt.

Da den nye rektoren skulle velges var det knyttet stor spenning til hvem som ville lede det nye universitetet i den første avgjørende omstillings- og integrasjonsprosessen. Etter en spennende fintelling av de avgitte stemmene kunne NTHs siste rektor, Emil Spjøtvoll, som den første ikke seg NTNUs nye rektorkappe. Om ikke NTH

fikk beholde rektortittelen, fikk miljøet likevel beholde den personen som hadde vært dets rektor.

La meg til slutt komme med en personlig betraktning. Da jeg nylig foreleste for doktorgradsstudenter ved NTNU, ba jeg *alle NTH-ere* om å rekke opp hånden, for å få en oversikt over sammensetningen av gruppen. Slik jeg hadde forventet rakte straks alle fra Gløshaugen en arm i været. Identifikasjonen med NTH og NTH-navnet var fremdeles sterk, selv om det på dette tidspunktet ikke eksisterte noe som het NTH. Strengt tatt kunne det derfor ikke være noen NTH-ere i forsamlingen, bare NTNU-ere.

Som vi har sett er det ikke bare enkelt å endre organisasjonsstruktur, navn, og symboler. Enda vanskeligere ser det ut til å være å rokke ved en gammel og innarbeidet tradisjons- og identitetsforankring. NTH-kulturen og -identiteten er på langt nær død. Den har bare kledd seg ny ham, og stått opp av asken som en fugl Fønix. Kanskje vil vi om ikke alt for lenge snakke om en egen Gløshaugenkultur?